

KIRJALLISUUTTA

Suomen patristisen seuran vuosikirjat 1 ja 3

Ruumiillisuus varhaiskristillisessä teologiassa. Studia Patristica Fennica 1. Toim. Jussi Junni. Suomen patristinen seura 2014, 193 s.

Pyhä Henki varhaiskristillisessä teologiassa. Studia Patristica Fennica 3. Toim. Jussi Junni. Suomen patristinen seura 2015, 147 s.

Vuonna 2011 perustetun Suomen patristisen seuran tavoitteena on ollut koota patristiikan asiantuntijoita yhteen sekä tuoda Suomessa tehtävää patristista tutkimusta esille. Kuten professori Gunnar af Hällström kertoo, seuran juuret ovat Ateenassa järjestetyssä konferenssissa, jonka jälkimainingeissa syntyi peräti kaksi tieteellistä patristisen tutkimuksen seuraa. Helsinkiin majoittunut Suomen patristinen seura on järjestänyt tähän mennessä kolme konferenssia sekä luentoiltoja; lisäksi seuran julkaisutahhti on kiihtynyt, ja vuoden 2015 julkaisulistalle osuu peräti kolme teosta.

Kahden ensimmäisen konferenssin esitelmistä työstetyt artikkelikoelmat haravoivat patristista aineistoa temaattisen työkalun avulla. Ensimmäisen julkaisun teemana on ruumiillisuus varhaiskristillisessä teologiassa. Vaikka kehollisuus on trendikäs tema, varhaiskristillisin silmin luettuna se laajenee kysymyksiksi kristillisestä antropologiasta, ihmisen luonnosta ja viime kädessä myös ruumiillisen pelastumisen soteriologisista, inkarnaatioon nojaavista, perusteista.

Ruumiillisuus varhaiskristillisessä teologiassa -teos esittelee paitsi raikasta tutkimusta aiheeseen perinteisellä tavalla poimimalla yksittäisiä teologeja käsittelyyn (mm. Augustinus, Gregorios Nyssalainen, Tertullianus, Irenaeos), niin myös onnistuu mainiosti purkamaan anakronistisia asenteita, joita usein varhaisen kirkon ruumiintulkintaan liitetään. Kuva yksiselitteisen negatiivisesta ruumiintulkinnasta ei saa tukea kirjan artikkeleilta – yhtä ilahduttavaa on myös kirjoittajien raitis kieltäytyminen muovata kirkkosisistä ”liian liberaaleja”, sovinnaisemmaksi kuin olivatkaan. Ihmisen kehollisuus ei teologian varhaisina aikoina ollut yksiselitteinen, yksin ihmistä määrittävä tai ristiriidaton seikka. Pelastus ei tapahtunut yksin

ruumiin kautta, mutta ei myöskään ruumiista vapautumisena. Ruumiilla on kiistattomat funktionsa, haittapuolensa kuin myös ihmisen eheyteen liittyvät puolensakin. Jussi Junni kiteyttää artikkelissaan Euagrios Pontoslaisen antropologista koko teosta leimaavan ruumiillisen rikkauden todetessaan, että ”Kaikki on saanut alkunsa Jumalasta, joten myös sielu ja ruumis ovat hyviä vaikkakin haasteellisia.” Tutkimus siis näyttäisi tuovan moniäänisyyttä varhaiskristilliseen ruumiskuvaan, ja lisäksi näkemystä siitä, että ruumis on harvoin *yksinään* pohdittavana, vaan asettuu osaksi antropologiaa, aikansa kulttuuria sekä sitä kautta luonnollisesti myös osaksi teologiaa.

Toisen teoksen, *Pyhä Henki varhaiskristillisessä teologiassa*, teema on kirjavampi kokonaisuus. Tämä ei johdu vain kirjoittajien intressien eriytymisestä, vaan jo itse pneumatologian tietystä jäsentymättömyydestä varhaiskristillisenä aikana. Pyhän Hengen jäljittäminen on todella jäljittäjän työtä: siinä missä opillinen ote jäməköityi varhaisina vuosisatoina Isän ja Pojan välisen suhteen tarkastelussa, Pyhä Henki samaistettiin paljon vaikeammin luonnoltaan ja operaatioiltaan haltuun otettaviin käsitteihin, kuten ”elämä” ja ”kokemus”.

Artikkelikokoelma sisältää esityksiä Pyhän Hengen roolista niin eku-meenisen dialogin, reliikkiteologian, mystiikan kuin varsinaisen dogmihistoriankin puitteissa. Etenkin dogmihistorialliset esitykset (Pihkala, Metso) antavat tukea asiaan vasta tutustuvalla, kun muut artikkelit puolestaan case-tyyppisesti rikastavat tätä runkoa. Kuten todettua, toinen artikkelikokoelma kärsii hieman teemastaan huolimatta tulokulmien hajanaisuudesta, mikä ei kenties ollut vältettävissä. Artikkelit sinänsä ovat hyvinkin asiantuntevia ja huolellisia.

Patristista tutkimusta ei suomeksi ole liiaksi esillä. Esitellyt artikkelikokoelmat täyttävät tarvetta monipuolisesti. Lisäksi seura on julkaissut suomeksi Basileios Suuren luomiskertomuskommentaarin, ja julkaisusarjaan liitetään tänä vuonna vielä yksi väitöskirja. Ansiokasta työtä, joiden hedelmien soisi päätyvän sekä populaarimpiin pöytiin että oppimateriaaliksi.

Ari Koponen